

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1915 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § i lagen den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser angående sjöfynd.

Närvarande: herrar Petersson i Lidingö villastad, Lindhagen, af Ekenstam, Söderbergh*, Trana*, greve Lagerbjelke*, Alexanderson*, Knut Larsson, Dahl, Lindley i Stockholm*, Pettersson i Södertälje, Pettersson i Bjälbo, Persson i Norrköping, Gustafsson i Örebro, Schotte* och Borg.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 133, hava herrar *Wilh. Hellberg, Alex. Thore, Axel Sundberg, Cornelius Olsson, Gust. Rydén* och *Axel E. Lindvall*, med instämmande av herrar *Karl Kahlström, Aug. Lingström* och *Pehr Aug. Andersson*, hemställt,

att riksdagen ville för sin del besluta att antaga följande ändring i lagen av den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser angående sjöfynd: § 2. Om angivet fynd åligge tullkammaren att göra anmälan hos Konungens befallningshavande i länet, som skall låta kungörelse om bärgningen tre gånger införas i allmänna tidningarna. Kommer ägaren inom år och dag, sedan sist kungjort var, och visar sin rätt, tage han sitt åter mot det, att han till den, som bärgat, utbetalar kostnaden för godssets kungörande och vård samt den bärgarlön, som domstol kan finna skäligt att bestämma. Kommer han ej, tillfaller strandvrak, vars värde över-

stiger femtio kronor, kronan, efter avdrag av bärgarlön och kostnad, som nyss är nämnd, men strandvrak till lägre värde samt annat fynd tillfaller, efter tullkammarens beprövande, den, som bärgat. Kan vad bärgat och angivet är ej vårdas utan fara för försämring, skall det, om det vid besiktningen åsatts högre värde än femtio kronor, försäljas å offentlig auktion och de influtna medlen insättas i länets ränteri.

Gods av värde ej överstigande femtio kronor må av bärgaren fritt disponeras, sedan han hos tullkammaren nedsatt den säkerhet eller borgen, som tullkammaren finner sig kunna godkänna, för att ägaren, om han kommer inom ovan sagd tid och visar sin rätt, skall få i kontanter värdet av sitt åter, med avdrag som nyss är sagt, enligt besiktningens värde, dock med undantag för det fall, att tullkammaren prövar godset vara av den beskaffenhet, att det kan förmodas vara av personligt värde för ägaren och av honom uppskattas efter andra grunder än dess handelsvärde, i vilket fall det skall av tullkammaren tagas i förvar.

Skulle bärgaren genom felaktig uppgift eller på annat sätt hava sökt åstadkomma, att gods vid besiktningen med orätt åsatts värde av femtio kronor eller därunder, have han förverkat sin rätt till godset, vilket i dylikt fall tillfaller kronan.»

Motionärer-
nas motive-
ring.

Till stöd för berörda hemställen hava motionärerna anfört följande:

»Stundom händer det, att fartyg, lastade med pitprops eller annat virke, vid hårda stormar förlora en del av sin däckslast, som av vågorna spolats över bord. Ibland gå ock fartygen under och slås i stycken mot klippor och skär, och då kan en och annan, stundom flere, propsändar, plank, bräder eller vrakspillror komma drivande till bebodda platser i skärgården.

Av de nakna klippöarna i Bohuslänska skärgården, även längst ute från land, äro flere bebodda av havets arbetare med deras familjer. Ej det minsta träd till bränsle frambringar naturen där åt dem att värma stugan med i storm och vinterköld. Men just dessa stormar sända dem ibland, vad som kunde begagnas till detta ändamål, nämligen förutnämnda propsändar, vrakspillror m. m. För fattiga fiskarfamiljer, som bebo de nakna klippöarna och havsstränderna, vore dylikt bränsle och virke, om än så litet därav, mer än välkommet, ja, huru liten vrakspillra som helst kunde komma dem till nytta, om de nu gällande bestämmelserna angående strandvrak ändrades därhän, att de, då det gällde strandvrak av ringa värde, kunde göra sig det till godo.

I förhoppning om mera rikligt fynd utsätta de sig emellertid för stora ansträngningar och faror för att bärga dylikt virke, som strandat på klip-

por och skär i omnejden eller ännu flyter i havet. Det gäller att skynda, innan det spolats ned i sjön igen och driver bort. Så snart därför som den hårdaste stormen något bedarrat, är man ute på spaning, och det är just de farligaste platserna, man då måste nalkas i en liten roddbåt i det upprörda havet.

Det är emellertid kronan, ej bärgaren, som blir ägare av det sålunda bärgade, och den bärgarlön, som erhålles för ett obetydligt fynd, uppgår naturligen ej tillnärmelsevis till någon motsvarighet av den fara och möda, som tillvaratagaren utsatt sig för. Bärgaren har dessutom så många omständigheter att iakttaga, även förorsakande kostnad, för att enligt förordningarna angående fynd av strandvrak komma i åtnjutande av den fördel, sådant fynd skulle bringa honom, att han, om det ej är tämligen värdefullt, har större fördel vid att låta detta eljest för honom så nyttiga fynd av plankor eller vrakspillra driva till en annan strand än att bärga det.

Här omförmälda strandfynd hör till det slag av strandvrak, som omnämnes i kungl. tullstadgan av den 1 juni 1904. Kungörelsen om bärgningen av även de minsta fynd skall ske tre gånger i de allmänna tidningarna och först efter år och dag sedan sist kungjort var, om det ej gäller sådana varor, som ej kunna vårdas utan fara för försämring, får auktion, som av tullförvaltningen ombesörjes, å det bärgade hållas. Först då, när auktionen hålles, är någon möjlighet för bärgaren att få dispositionsrätt till det bränsle eller annat, som han med möda och fara bärgat. och detta endast mot kontant betalning, och, enär det så gott som aldrig händer, att ägare av dylikt fynd av ringa värde anmäler sig till återfående av detsamma, dröjer det minst »år och dag», till dess bärgarlönen utfaller. Av auktionsvärdet plägar bärgaren erhålla 60 % i bärgarlön.

Dylika auktioner hållas å tullkammaren inom vederbörande tulldistrikt. Därvid tillkännagives, att på viss plats ute i skärgården finnas tillvarataget så och så många plank, vrakspillror eller annat värderat till det eller det priset. Auktionsföremålet kan ju befinnas miltals från auktionsplatsen och ej alls lönt för tillstädesvarande inropare att hämta det där i anseende till avståndet och dess ringa värde. Då kan det ju ej betinga ett pris, varav de 60 %, som brukar tillfalla bärgaren, kunna utgöra någon förmån för honom. Är han själv tillstädes, kan han, genom att inropa det av honom bärgade, kanske för billigt pris bli ägare av detsamma och sålunda vinna någon lön för sin möda, men en extra resa, måhända miltals och i storm och oväder, som ju den dagen kan inträffa, och därtill en uppoffrad dag på auktionen, är det ringa fyndet ej värt.

I norsk Lov om stranding og vrag av den 20 juli 1893 stadgas, att om värdet av strandfyndet är så litet, att omkostnaderna, som uppstå

genom de föreskrivna förordningarnas följande, icke giva rum för lämplig bärgarlön, så tillfaller det bärgade föremålet bärgaren, samt även att amt-mannen i sådant fall äger fritaga bärgaren från eventuell skyldighet att betala tullavgift för föremålet ifråga. I samma lag § 12 förordnas att, om det bärgades värde ej överstiger tio kronor, kungörelse, varigenom eljest ägaren kallas att inom viss tid anmäla sin äganderätt, ej behöver ske, och blir sålunda bärgaren genast efter anmälan och skedd besiktning och värdering av det bärgade ägare till detsamma.

Man synes i Norge mer än hos oss tillgodose bärgarens intresse och kronan tager ej heller där någon del av bärgarens ringa vinst i ovan omfördälda fall, då det gäller fynd av ringa värde. Det är dock ej min mening, att ägarens rätt skulle i något fall åsidosättas, endast att, då det angår strandvrak av ringa värde, inskränka på hans rätt därhän, att han, om han i laga tid kan styrka sin rätt, skall kunna återfå värdet av det förlorade i stället för själva varan. Detta kunde åstadkommas genom att tillåta bärgaren att ställa borgen för att så skulle ske, i fall han i laga tid komme och styrkte sin rätt samt betalade bärgarlön och omkostnader. Visserligen kunde häremot invändas, att själva det förlorade föremålet kunde för dess ägare hava särskilt stort värde, vara för honom särdeles kärt och dyrbart, men i de fall och angående sådana föremål, varom detta kunde förmodas, borde tullförvaltningen hava befogenhet att göra undantag och anbefalla dylikt föremåls förvarande, såsom hittills skett.

Vad beträffar strandvrak av ringa värde torde kronan, gent emot de fattiga fiskarfamiljer här är fråga om, utan avsaknad kunna avstå sin rätt. Genom värderat tillmötesgående av kungl. generaltullstyrelsen är jag i tillfälle förebringa utredning i denna fråga, verkställd av dess statistiska avdelning. Dess meddelande bifogas såsom bihang till motionen. Av detsamma framgår, att kronans inkomst av sådant strandvrak, vars värde för varje redovisad post icke överstigit femtio kronor, utgjort år 1912 endast omkring 3,630 kronor och år 1913 endast omkring 4,315 kronor, alltså, om dessa siffror läggas till grund för beräkningen, i genomsnitt per år endast omkring 3,972 kronor. Kronans inkomst av strandvrak, som här åsyftas, är alltså av så gott som ingen betydelse, så mycket mer som nämnda summa ej är nettoinkomst, enär hållandet av förenämnda auktioner är förenat med viss kostnad, såsom annonsering, stadgad auktionsprovision, slagkostnad m. m. Atskilligt skrivarbete för tullförvaltningsämbetsmännen skulle ock därmed inbesparas.

Vid bestämmandet av värdegränsen, under vilken ett fynd skulle behandlas som *strandvrak av ringa värde*, torde böra tagas i betraktande å ena sidan, att ej någon nämnvärd förlust tillfogades kronan genom

avstående från dess rätt i dessa fall, å andra sidan, att denna gräns ej sättes så lågt, att det alldeles ej lönade sig för bärgaren att tillvarataga de förmåner som kunde stå i utsikt för honom.

Av föreliggande sifferutredning framgår ju tydligtvis, att femtiokronorsgränsen från den första av nämnda synpunkter är fullt tillfredsställande. Vad beträffar den senare synpunkten är att märka, att då vederbörande ge sig ut på spaning efter sjöfynd, erfordras i allmänhet flera i ett lag, merendels tre personer. Stundom kunna ock tvenne sådana lag slå sig tillsammans och i var sin båt söka gemensamt. Ofta finna de ju intet eller endast några propsändar, plankstumpar eller dylikt, och då äro de flera om att dela förmånen av detta. Skulle då ock någon gång det funna uppgå till femtio kronors värde, bleve dock ej förtjänsten så stor efter delningen, särskilt i betraktande av, att de mången gång sökt alldeles förgäves. Den ofta mycket långa vägen till auktionsstället, kanske i storm och ogynnsam vind, där de genom eventuellt billigt köp av det de själva bärgat ur havet skulle kunna hoppas få någon belöning för sin möda, må ock tagas i betraktande. Att ej sätta värdegränsen lägre än femtio kronor torde alltså, även från denna synpunkt sett, vara en mycket rimlig begäran.

Någon inskränkning i skyldigheten av anmälan, besiktning och värdering genom vederbörande myndigheter av funnet och bärgat strandvrak av här ifrågavarande slag kan givetvis ej komma ifråga, så mycket mindre som det på denna värdering skulle bero, om det bärgade vore att anse som 'strandvrak av ringa värde'.

Till förekommande av missbruk av dessa bestämmelser bör en straffpåföljd därvid stadgas gående ut på förlust, i sådant fall, för bärgaren av de förmåner han eljest hade att påräkna. Jämte stadgande att varje fall ställes under respektive tullkammares beprövande, torde önskvärd garanti mot missbruk vara funnen.»

Vid motionen fanns fogad en bilaga, så lydande:

»Herr Riksdagsman Wilh. Hellberg,

Stockholm.

På Eder begäran hava tullförvaltningarnas strandvraksjournaler för åren 1912 och 1913 genomgåts och utvisa desamma, att kronans behållning av sådant strandvrak, vars värde för varje redovisad post icke överstigit 50 kronor, utgjort

År 1912
omkring 3,630 kr.

År 1913
omkring 4,315 kr.

Stockholm i kungl. generaltullstyrelsens revisionsbyrås statistiska avdelning
den 18 januari 1915.

L. Torstenson,
t. f. förste aktuarie.

Utskottets
yttrande.

Enligt lagen den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser om sjöfynd, är den, som bärgar övergivet fartyg eller skeppsvrak eller till fartyg hörande redskap eller gods, evad sådant upptages från botten eller anträffas flytande på vattnet eller drivet å strand, skyldig att anmäla fyndet hos närmaste krono- eller tullbetjänt, som har att därom ofördröjligen meddela distriktets tullkammare underrättelse. Underlåtenhet att göra sådan anmälan eller undandöljande eller förskingring av det bärgade medför förverkande av bärgarlön samt straff efter allmän lag. Om angivet fynd åligger tullkammaren att göra anmälan hos Konungens befallningshavande i länet, som skall låta kungörelse om bärgningen tre gånger införas i allmänna tidningarna. Kommer ägare inom år och dag, sedan sist kungjort var, och visar sin rätt, äger han taga sitt åter, mot det att han till den, som bärgat, utbetalar kostnaden för godsets kungörande och vård samt den bärgarlön, som domstol kan finna skäligt att bestämma. Kommer han ej, tillfaller strandvrak kronan, efter avdrag av bärgarlön och kostnad, som nyss är nämnd, men annat fynd tillfaller den som bärgat. Kan det bärgade ej vårdas utan fara för försämring, skall det försäljas å offentlig auktion och de inlutna medlen nedsättas i länets ränteri. För det fall, att fartyg under resa bärgat gods, meddelar lagen därjämte särskilda föreskrifter.

Bestämmelserna uti ifrågavarande lag äro, med en mindre redaktionell ändring, hämtade från 184 och 185 §§ i sjölagen den 23 februari 1864. Innan sistnämnda lag trädde i kraft, gällde i ämnet stadgandena i 1 och 3 kap. av sjöskadebalken i 1667 års sjölag samt kungl. kungörelsen den 21 mars 1835. Enligt dessa äldre stadganden skulle bärgat fartyg eller gods, som tillhörde svensk undersåte eller »dess undersåte, som med kronan i vänskap står», därest det avfordrades bärgaren inom natt och år, utgivnas till ägaren mot utbetalning av omkostnader och bärgarlön. Tillhörde det bärgade någon »riksens ovän och fiende eller sjörövare» eller gav sig ägaren icke inom sagda tid tillkänna, tillfölle godset kronan, »deras lön oavkortad, som bärgat hava». För bestämmande av bärgarlön funnos särskilda föreskrifter.

Redan vid tidigare tillfällen har frågan om kronans rätt till sjöfynd varit föremål för riksdagens behandling.

Vid 1834—35 årens riksdag föreslogs uti ett i bondeståndet framlagt memorial, att kronan måtte frånträda ifrågavarande rättighet samt överlåta densamma till de häraders disposition, som angränsa havskusten, för att användas till fiskerinäringens förkovran. Förslaget avlogs av ständerna, sedan det avstyrkts av vederbörande utskott, som förmenade, att dess antagande skulle medföra en minskning i kronans inkomster samt dessutom innebära en frestelse för kustinvånarne att med tanke på egen vinning undandraga sig att lämna nödigt biträde vid inträffande sjöskador.

Vid 1850—51 årens riksdag kom frågan ånyo upp i anledning av en av samtliga riksdagsfullmäktige från Göteborgs och Bohus' län inom bondeståndet väckt motion av huvudsakligt innehåll, att bärgat gods under tio riksdalers värde skulle tillfalla bärgaren samt dylikt gods av högre värde, efter avdrag av bärgarlönen, den församlings fattigvård, å vars strand det blivit funnet och bärgat. Jämväl detta förslag avlogs av ständerna, sedan det av sammansatta lag- samt allmänna besvärs- och ekonomiutskottet avstyrkts. I sitt över förslaget avgivna utlåtande framhöll utskottet rörande yrkandet, att fynd av värde under tio riksdaler måtte tillfalla bärgaren, följande:

»Ehuru — — — — det sällan torde inträffa, att ägare till strandat gods av så ringa värde sig anmäler för att detsamma återfå; finner utskottet likväl betänkligt, att i lag stadga rättighet för den, som bärgar gods av omförmälda värde, att det behålla; enär ett dylikt stadgande skulle kunna föranleda därtill, att den eller de, som bärgat gods av högre värde, fördelade detsamma i smärre partier, vartdera i värde understigande 10 r:dr, dem de uppgåvo sig vid särskilda tillfällen bärgat; samt bevisningen om ett annat förhållande vore svår att åstadkomma, då vid bärgningstillfällen andra personer vanligen icke äro tillstädes än de, som i bärgningen deltaga.»

Vid 1914 års tidigare riksdag väcktes motion, nr 183 i andra kammaren, med hemställan, »att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida icke gällande bestämmelser angående sjöfynd lämpligen kunde och borde, för så vitt fråga är om strandvrak av ringa värde, ändras för bättre tillgodoseende av bärgarens intresse, samt vidtaga de åtgärder, vartill en sådan utredning må kunna föranleda.»

Till följd av riksdagens upplösning blev motionen icke föremål för riksdagens behandling.

I förevarande motion föreslås den ändring i 1891 års lag, innefattande vissa bestämmelser om sjöfynd, att jämväl strandvrak, av värde ej överstigande femtio kronor, skall tillfalla den, som bärgat, därest ägaren ej inom stadgad tid anmäler sig och visar sin rätt. Vidare föreslås, att såväl strandvrak som annat gods, av värde ej överstigande nämnda belopp, skall fritt få disponeras av bärgaren, mot det han nedsätter »den säkerhet eller borgen, som tullkammaren finner sig kunna godkänna, för att ägaren, om han kommer inom ovan sagd tid och visar sin rätt, skall få i konstanter värdet av sitt åter» med avdrag av kostnaden för godsets kungörande och vård samt bärgarlön. Gods, som av tullkammaren prövas vara av den beskaffenhet, att det kan förmodas vara av personligt värde för ägaren, skall dock enligt förslaget icke få disponeras av bärgaren utan tagas i förvar av tullkammaren.

Vid behandlingen av föreliggande förslag har utskottet kommit till den uppfattning, att gällande bestämmelser om sjöfynd i vissa avseenden äro mindre ändamålsenliga. Det omständliga förfaringssätt, som 1891 års lag föreskriver, med anmälan om fyndet till offentlig myndighet, dess kungörande i allmänna tidningarna samt godsets förvaring under avsevärd tid, där det ej till följd av fara för försämring bör säljas, skall i varje fall tillämpas, oavsett om det bärgades värde är större eller mindre. Ett dylikt förfaringssätt är emellertid föga lämpligt, då det bärgades värde är ringa. Det lär också vara antagligt, att i dylikt fall lagens föreskrifter ej sällan utan vidare eftersättas. Understundom kan det även vara utan gagn att kungöra fyndet, då ägaren, om han får kännedom om kungörelsen, ej har någon nämnvärd fördel av att göra sin rätt gällande. Det synes därför önskvärt, att lagen medgäve ett enklare förfarande, för det fall, att värdet av det bärgade godset är så ringa, att det nu stadgade förfaringssättet icke lämpligen bör ifrågakomma.

Var en värdegräns, sådan som den antydda, lämpligen bör sättas, lär ej kunna med säkerhet bedömas utan föregående undersökningar av den art, att de ej kunnat av utskottet verkställas. Motionärerna hava härutinnan föreslagit femtio kronor. Möjligen torde detta belopp finnas vara högre än som skäligen bör bestämmas.

I likhet med motionärerna finner utskottet, att det icke bör ifrågasättas att befria den, som bärgat, från skyldigheten att anmäla fyndet. Dylik anmälan bör under alla förhållanden göras, så att vederbörande myndighet sättes i tillfälle att besiktiga godset och utröna, huruvida det faller å ena eller andra sidan om den angivna gränsen.

Har godset vid besiktning befunnits falla inom den lägre värdegränsen, torde det icke möta några betänkligheter, att såsom i motionen

föreslagits, låta godset av bärgaren fritt disponeras. — Att göra undantag härifrån för det fall, att godset kan antagas vara av personligt värde för ägaren, lär knappast vara av verkligt behov påkallat. — Enligt motionärernas förslag skall i nyssnämnda fall ägaren till godset, därest han inom stadgad tid anmäler sig, äga att utfå det vid besiktningen funna värdet av godset med avdrag av kostnaderna för godsets kungörande och vård samt bärgarlön. Måhända vore det ändamålsenligt att gå ännu ett steg längre och, såsom skett i den i motionen omnämnda norska Lov om strandning og vrag, föreskriva, att bärgaren skall erhålla fyndet med full äganderätt, därest dess värde icke uppgår till det belopp, som må vara erforderligt för gäldande av bärgarlön, sedan omkostnaderna för det i lagen föreskrivna förfarandet betalats. Något åsidosättande av ägarens berättigade intresse skulle en dylik bestämmelse ej innebära, då det i dylikt fall ej kan anses vara någon ekonomisk fördel för ägaren att få sitt åter.

Motionärerna hava även föreslagit, att strandvrak, till vilket ägaren icke anmält sig, skall, då dess värde ej överstiger femtio kronor, tillfalla bärgaren och icke såsom nu kronan. Utskottet finner en revision av bestämmelserna om strandvrak vara önskvärd i syfte att i ringare fall, då ägaren icke gör sin rätt gällande, tillägga bärgaren detsamma. Ur synpunkten av kronans intresse av inkomst lär någon anmärkning mot en dylik anordning ej kunna göras, då inkomsten är alltför obetydlig för att kunna anses av nämnvärd vikt för statsverket. De betänkligheter, som, på sätt ovan är anført, uttalades mot ett liknande förslag vid riksdagen 1850—1851, torde ej kunna tillmätas avgörande betydelse, helst som den besiktning och värdering av det bärgade, som skall av myndighet verkställas, kan sammanbindas med någon lämplig summarisk undersökning om bärgningens förlopp. För bärgaren kan det vara av värde att ej, såsom nu ofta torde vara fallet, nödgas inropa godset å auktion för att tillförsäkra sig någon fördel av bärgningen.

Av vad sålunda anförts framgår, att utskottet finner förevarande motion i åtskilliga avseenden beaktansvärd. Däri förekommande frågor äro emellertid av den beskaffenhet, att de otvivelaktigt kräva en mera allsidig utredning och ett närmare överbäggande än som kunnat av utskottet åstadkommas på den tid, som stått utskottet till buds. Den mera ingående behandling, som alltså bör ägnas åt ärendet, innan detsamma lämpligen kan till slutligt avgörande företagas, lär böra anförtros åt Kungl. Maj:t. Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t
anhålla, det tacktes Kungl. Maj:t efter verkställd ut-

redning för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i lagen den 12 juni 1891, innefattande vissa bestämmelser angående sjöfynd, att *dels* det i lagen föreskrivna förfaringssättet måtte, beträffande sjöfynd av ringa värde, förenklas, *dels ock* strandvrak av ringa värde måtte under vissa förutsättningar tillfalla bärgaren.

Stockholm den 7 maj 1915.

På laguskottets vägnar:

ALBERT PETERSSON.